

Sakshandsamar: Gard Lindseth

Saksdokument:

- Rapport nr. 1/2008 **Jenny Skumsnes Moe**
Rapport fra internasjonal ungdomskonferanse 19.-31. juli 2007 i regi av Sabeel med tema "40 years in the Wilderness – 40 years of occupation" (*tidl. utsendt*)
- Rapport nr. 6/2008 **Trond Bakkevig**
Reiserapport fra "First Forum of Alliance of Civilisations" (Madrid, 15.-16.01.08), møte mellom religiøse ledere (Amman, 21.-24.01.08), "World Economic Forum" (Davos 24.-27.01.08), Jerusalem (27.-29.01.08) og Washington (02.-04.02.08) (*tidl. utsendt*)
- Rapport nr. 12/2008 **Sven Thore Kloster**
Rapport fra The Jordanian Interfaith Coexistence Research Center 3rd Conference: *Coexistence and Peace Making*, Amman, 21.-23.01.08 (*tidl. utsendt*)
- Rapport nr. 14/2008 **Trond Bakkevig**
Rapport fra det interreligiøse rådets besøk i Washington DC 4.-8. november og en reise til Jerusalem 18.-20. november 2007 (*vedlagt*)
- Rapport nr. 15/2008 **Trond Bakkevig**
Reiserapport fra Jerusalem, februar/mars 2008 (*vedlagt*)

Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar

Samandrag

Denne gongen har vi valt å konsentrere saksframstillinga om vedtaket. I ein så kompleks, omfattande og til dels vanskeleg sak, ynskjer sekretariatet at rådet først og fremst konsentrerer seg om kva dei vil at Kyrkjemøtet skal uttale seg om i saka. Difor vert rådet

presentert for eit ganske omfattande vedtak denne gongen. Sjølv saksorienteringa er denne gongen berre eit omriss og ein disposisjon for saka.

MKR bes fyrst og fremst å diskutere framlegget til vedtak. Dinest ber ein rådet om å kome med innspel til innhaldet i sjølv saksapiret, og korleis vi best kan presentere denne saka på Kyrkjemøtet.

Framlegg til vedtak

1. Kyrkjemøtet vil understreke at vi er éi kyrkje saman med våre kristne systre og brør i Midtausten. Vi høyrer saman som Kristi kropp i verda. Når ein del lir, lir vi alle med. Kyrkjemøtet vil be om at dette kjem endå sterkare til uttrykk gjennom støtte og forbøn for våre søsterkyrkjer der, og er glad for det som skjer i så måte i bispedømer, kyrkjelydar, organisasjonar og i Mellomkyrkjeleg råd sitt arbeid og engasjement. Kyrkjemøtet vil særleg framheve og minne om det forpliktande kyrkjefellesskapet vi har gjennom Borg bispedømme, Mellomkyrkjeleg råd og Kirkens Nødhjelp sitt samarbeid med vår lutherske søsterkyrkje The Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land, med deira biskop, prestar, andre tilsette og ordinære kyrkjemedlemer.
2. Kyrkjemøtet vil minne om at dei kristne i Midtausten har ei spesiell rolle i og for den verdsvide kyrkja. Sidan apostlane si tid har dei forkynt evangeliet og gjeve dette vidare til andre. I dag forvaltar dei heilage stader og er levande steinar som vitnar om evangeliet om Jesus Kristus i sitt nærmiljø og for heile verda. Den norske kyrkja vil takke for at dei på desse måtane gjev sitt vitnemål om Jesus Kristus, ofte i svært krevjande situasjonar. Dei talar på vegner av oss om Kristi kjærleik, fred og rettferd for alle menneske i sitt nærmiljø.
3. Kyrkjemøtet vil peike på at dei kristne kyrkjene i Midtausten, og særleg dei historiske kyrkjene, har ei viktig oppgåve i å formidle at kyrkja og kristendommen er ein integrert del av kulturen og historia i Midtausten. Deira blotte nærvær så vel som deira bodskap i ord og handling er vesentlege bidrag til fred og forsoning, sjølv om kristne grupperingar i ein del tilfelle har vorte partar i konflikhtar (så som i Libanon). Nokre kyrkjer har vore ein del av kolonihistoria, og partnarkyrkjene kan i dag lett gå inn i slike mønstre på grunn av den store interessa for regionen utanfrå. Den norske kyrkja må, særleg i samarbeid med Kirkens Nødhjelp, styrkje den diakonale, fredsskapande og humanitære rolla dei lokale kyrkjene kan ha. Kyrkjemøtet vil understreke at kyrkjene og deira partnerar skal støtte menneske som er i naud og treng støtte, uansett rase, tru og etnisitet, i pakt med den innsats t.d. LVF har gjort i området i mange tiår.
4. Kyrkjemøtet vil be om at Den norske kyrkja sine aktørar må ta på alvor dei utfordringar det økumeniske samarbeidet mellom kyrkjene og med kyrkjene i regionen inneber. Det er viktig at deira relasjonar til kyrkjer i andre delar av verda vert utvikla som likeverdige relasjonar, utan kolonialisierende tendensar, og utan at det vert drive aktivitet som skadar dei kristne som bur i regionen frå før. Kyrkjeleg arbeid der må difor skje på dei premissane kyrkjene i Midtausten sjølv finn tenlege, og med vedvarande og truverdig samarbeid mellom økumeniske organisasjonar og partnarkyrkjene. Kyrkjemøtet er glad for det arbeidet Den norske kyrkja er med på

gjennom økumeniske organisasjonar som KV og det nyoppretta Palestine/Israel Ecumenical Forum. Arbeidet i MECC (Midle East Christian Council) må styrkast, også med tanke på kyrkjebyggjande arbeid. Eit godt økumenisk tiltak mellom kyrkjene i regionen er samarbeidet om den kristne TV-stasjonen Sat-7, som også får betydeleg støtte frå NMS og andre partnarar i Noreg. Det er viktig at dei organisasjonar som framstår som del av Den norske kyrkja, også arbeider langs desse linjene, og at Mellomkyrkjeleg råd samarbeider med norske organisasjonar som Bibelselskapet, KFUM/KFUK, Den norske Israelsmisjon, Norsk misjon i Øst og Det Norske Misjonsselskap om ei felles forståing av kva oppgåver vi som kyrkje har i denne samanhengen.

5. Kyrkjemøtet vil be om at vi i vår kyrkje fremjar kunnskap og kjennskap til dei kristne i Midtausten. Vi merkar oss kor viktig det er for dei kristne kyrkjene i Midtausten at kyrkjer i andre delar av verda forstår deira situasjon gjennom personleg kjennskap og gjensidige besøk. Sjølv om det er viktige behov våre medkristne har, er dei sjølvstendige partnarar som treng å bli møtt som det. Kyrkjemøtet er glad for dei mange kontaktane ulike aktørar i Den norske kyrkja har med kristne kyrkjer og grupperingar i Midtausten. KM ber om at bispedøma, kyrkjelydane, organisasjonar og enkeltpersonar framleis og meir enn før skaffar seg kunnskap om og kontakt med dei kristne kyrkjene og grupperingane der. Det er viktig at både leiarar i kyrkja og vanlege kyrkjemedlemer, ikkje minst unge, får utvikle gode og varige kontaktar, og at dei vert fylgde opp på ein forsvarleg måte. KM er også glad for at mange lokalsamfunn i Noreg, byar, kommunar, organisasjonar og lag har etablert gode kontaktar med tilsvarande lokalsamfunn i Midtausten, ikkje minst i dei palestinske områda. Det er ein stor styrke om kyrkja også deltek i slike kontaktar.
6. Kyrkjemøtet vil særleg uttrykkje si bekymring for dei spesielle vanskanne dei kristne kyrkjene i Midtausten strir med i sin kontekst. Det kjem særleg til uttrykk i at mange kyrkjer opplever at medlemene kjenner seg tvungne til å reise (t.d. Irak), eller at dei unge ikkje ser noko framtid i å vere der dei er. Dette heng i stor grad saman med politiske forhold i dei aktuelle landa. Alle tiltak som kan hindre ei slik utvikling, er det viktig å støtte - gjennom politiske kanalar og gjennom økonomisk eller anna støtte til kapasitetsbygging og tilrettelegging av betre forhold for dei kristne. Det er nødvendig å ha eit spesielt fokus på desse problema i Det heilage landet, i Aust-Jerusalem, dei palestinske områda og innan staten Israel. Men det gjeld også andre deler av regionen. Dei kristne er ein spesiell kulturell og religiøs gruppering som treng støtte til å finne sin plass innan det området som vert omtala som Det heilage landet.
7. Kyrkjemøtet vil understreke det ansvar kyrkjene har for å vitne om Guds gode vilje overfor dei som har ansvar for den politiske utviklinga i Midtausten - her til lands, på den internasjonale arenaen og i Midtausten spesielt. Kyrkjene har vore og er viktige leverandørar for etiske premisser i forhold til dei politiske valg som vert gjort med tanke på Midtausten. Difor må Den norske kyrkja, som del av Jesu Kristi kyrkje, ta ansvar for korleis vårt vitnemål talar slik at vi er sanninga tru i kjærleik, og fremjar

rettferd og fred. Det gjeld ikkje minst i vårt forhold til dei involverte i Israel/Palestina-konflikten.

8. Kyrkjemøtet vil uttrykkje eit ønskje om at den omsorg mange medlemmer i vår kyrkje har hatt for at det jødiske folket skulle finne trygge rammer for sitt liv, også må omfatte innleving og omsorg for det palestinske folket sin lagnad. Det er viktig at dei som ber fram ulike syn på konflikten, prøver å lytte til det positive som ligg andre på hjarta, og at dei tar dei nødvendige debattar på sakleg og vel informert grunnlag. Som kyrkje skal og vil vi saman med alle menneske av god vilje arbeide for fred og rettferd. Kyrkjemøtet ber om at ulike grupper i kyrkja søker saman for å arbeide og be om ei fredeleg, rettferdig, bærekraftig og tillitsskapande ordning for alle partar i Israel/Palestina-konflikten. Markeringane av 60 år etter 1948 av opprettinga av staten Israel og av al-Nakba, fordrivinga av palestinske menneske frå hus og heimar, kallar på nytenking og nytt engasjement frå alle som vil dei ulike partane vel.
9. Kyrkjemøtet erkjenner at Den kristne kyrkja – også vår kyrkje – har ansvar for korleis kyrkja har framstått i forhold til dei involverte i konfliktane i Det heilage landet. På ulike måtar har det i kyrkjehistoria vore gjort direkte urett mot jødar, eller kyrkja har legitimert undertrykking og diskriminering av jødar. Dette er i strid med Kristi vilje, og det må stå som teikn og åtvaring for komande slekter om misbruk av kristenarven til anti-jødisk eller anna rasistisk argumentasjon. Kyrkjemøtet er glad for det arbeid som er gjort i KV, LVF og i vår eiga kyrkja mellom anna gjennom Mellomkyrkjeleg råd for å etablere gode og tillitsfulle relasjonar til jødar og jødiske miljø, og for samarbeid om menneskerettar og religionsfridom med jødar i Noreg og elles i verda. Det er også viktig å anerkjenne dei messiasstruande jødane og arbeide for deira religionsfridom i staten Israel, og KM er glad for den innsatsen Israelsmisjonen gjer for dei.
10. Kyrkjemøtet finn det rett å peike på at kristne menneske og grupper i sin iver etter å støtte det jødiske folket sitt ønskje om få eit heimland kan ha kome til å legitimere undertrykking og urettmessige inngrep og ordningar for det palestinske folket. Det kan ikkje forsvarast at tolking av visse lovnader i Det gamle testamentet skal setje Guds bod om nestekjærleik og rettferd til sides og grunnkje urett, vedvarande okkupasjon, undertrykking og kollektiv avstraffing. Kristne som har støtta den sionistiske rørsla, kan ha målbore eit legitimt ansvar for jødane sin lagnad under og etter krigen, men kan i kyrkja og kristentrua sitt namn også ha lagt vekt på visse bibeltolkingar som kan føre til at ein ser bort frå ei brei etisk forståing av problema som er oppstått i og med etableringa og den illegitime utvidinga av staten Israel. Sjølv teologisk sett nokså nøytrale utsegner kan brukast til å tolerere eller eliminere framferd overfor partane som kan vere i strid med kristen etikk. Kyrkjemøtet ber Mellomkyrkjeleg råd arbeide med dei teologiske og etiske spørsmåla som ulike former for kristen sionisme reiser, og særleg bruke det som skjer i andre kyrkjer og økumeniske organisasjonar som KV som ressursar for dette arbeidet.
11. Kyrkjemøtet vil også understreke kor viktig det er at vi held fast på og utviklar dei relasjonane vi har til kyrkja og dei kristne i Egypt, i Tyrkia, i Syria, Libanon og

Jordan. Ein er glad for dei kontaktane som er etablerte med kyrkjene der, og ber om at dei vert utvikla vidare. Kyrkjemøtet ber om at det vert gjort tiltak for at ulike aktørar i kyrkjelandskapet i Noreg saman aukar kunnskapen om desse kyrkjene.

12. Kyrkjemøtet vil styrkje det viktige arbeidet som vert gjort i Den norske kyrkja sitt namn gjennom Mellomkyrkjeleg råd for å styrkje dei kristne kyrkjene sin innsats for religionsdialog og interreligiøst samarbeid. Kyrkjemøtet vil uttrykkje si glede over at norske styresmakter har sett kor viktig dette arbeidet er, og har støtta det med vesentlege økonomiske bidrag, ikkje minst til etableringa av det interreligiøse rådet i Det heilage landet. Dei reglane som vart vedtekne for fredeleg sameksistens på den norsk-støtta konferansen i Amman, Jordan, i år, legg eit viktig grunnlag for dette arbeidet vidare.
13. Kyrkjemøtet vil understreke det politiske ansvaret også norske styresmakter har for å sikre den minoriteten som dei kristne i Midtausten er. Dei må verte sikra gode levevilkår og rettferdig behandling. Kyrkjemøtet er glad for at norske styresmakter har sett at det er viktig å sikre dei kristne minoritetane sin plass i ulike land i Midtausten, og ber om at ein legg vekt på ulike tiltak som kan bidra til det vidare, saman med EU-land og andre tunge aktørar i området.
14. Kyrkjemøtet vil at Mellomkyrkjeleg råd framleis prioriterer arbeid for å støtte kyrkjene i Midtausten. Det er viktig at det er utvikla sterke samarbeidsrelasjonar til andre kyrkjelege aktørar nasjonalt og internasjonalt, og at det er eit godt samarbeid med norske styresmakter.
15. Kyrkjemøtet vil avsluttande understreke at vi har som kyrkje fått evangeliet frå dei kristne i denne regionen, og at vi har fått viktige impulsar til vårt eige kyrkjeliv dei siste åra gjennom kontaktar med kristne der. Dette er ein rikdom som vi skal forvalte med ansvar for vår eiga kyrkje og i samarbeid med kyrkjene der, til Guds ære og menneske til gagn.

Saksorientering

Utkast til disposisjon for saksorienteringa

1. Bakgrunn

1.1. Kven er dei kristne i Midtausten?

2. Kvifor støtte dei kristne i Midtausten?

2.1. Solidaritet med dei kristne fordi dei er så få

2.2 Dei kristne si rolle for fredsprosessen

2.3 Dei kristne og diakonale tenester

2.4 Bruk og vern av heilage stadar

3. Kva kan vi bidra med og korleis?

3.1. Norsk kyrkjeleg innsats i Midtausten

3.2 Prioriteringar for Den norske kyrkja sitt vidare arbeid i Midtausten

3.2.1 Økumenisk arbeid – Internasjonalt og i Noreg

3.2.2 Arbeid i Noreg og i Den norske kyrkja sine kyrkjelydar

3.2.3 Arbeid overfor styresmakter i Noreg

Økonomiske/administrative konsekvensar

Ja. Oppfølgjande aktivitetar vil bli vurdert i samanheng med årsplan for 2009.

Rapport fra det interreligiøse rådets besøk i Washington DC 4.-8. november og en reise til Jerusalem 18.-20. november 2007

v/Trond Bakkevig

Rådet av Religiøse Institusjoner i Det hellige land var invitert til Washington DC for møter med amerikanske religiøse ledere, politikere i Kongressen og det amerikanske utenriksdepartement. De som inviterte, var Kardinal Theodore McCarrick (tidligere erkebiskop i Washington DC) og ambassadør Tony Hall (tidligere medlem av Representantenes hus (D) og ambassadør til Verdens Matvareorganisasjon). De var begge - etter et initiativ av Kongressrepresentant Frank Wolf - bedt av det amerikanske utenriksdepartement om å etablere kontakt med religiøse miljøer i Israel og de palestinske områder. De etablerte kontakt med vårt arbeid i løpet av vinteren 06/07. Rådet aksepterte invitasjonen og ble enig om at det ville innebære både at Rådets arbeid blir offentlig kjent, og at det sammen måtte komme ut med et budskap som viser hva Rådet vil.

Arbeidet med å formulere et budskap har foregått i løpet av sommeren og høsten. Det var tidlig bred enighet om de vesentlige punkter i dette budskapet. Det vanskeligste punkt dreiet seg om de hellige stedene. Fra muslimsk hold ble det insistert på at Al-Aqsa-området måtte nevnes spesielt. Det var uantagelig på jødisk side. Etter hvert kom vi rundt det ved å skrive om avsnittet slik at det understreket de hellige steders integritet og uavhengighet. (Det hjalp også at den palestinske presidentens stab godkjente dokumentet).

Det var en utfordring å få satt sammen delegasjonene slik at de både hadde tilstrekkelig høyt nivå og bredde. Det lyktes:

Den jødiske delegasjonen: De to sjefsrabbinere Metzger og Schlomo Amar; sjefsrabbineren i Haifa, Shuar Yeshuv-Cohen; rabbiner David Rosen; og generaldirektør ved sjefsrabbinatet Oded Wiener. Det var lenge uklart om disse sjefsrabbinerne ville være med. Det handlet om usikkerhet på selve oppdraget og ikke usikkerhet på de jødiske motpartene i USA. Majoriteten av jøder i USA er reformerte, mens ortodoks jødedom både er den statsautoriserte og den store majoritet i Israel. Sjefsrabbiner Cohen fra Haifa var viktig på grunn av sin åndelige autoritet i Israel.

Den muslimske delegasjonen: Sjeik Tayseer Tamimi, overdommer i Sharia-domstolene; sjeik Jamal Bawatneh, minister for religiøse saker; sjeik Mraish, imam ved en moské i London, nær knyttet til palestinske myndigheter; sjeik Hatem Bakri, assistent for sjeik Tamimi; Salah Zuhaika, statskretær i ministeriet for religiøse saker (dessuten sekretær for Fatah i Jerusalem); Hamed Tamimi, leder for avdelingen for interreligiøse spørsmål ved Sharia-domstolene og oversetter.

Den kristne delegasjonen: Patriark Theofilos III (Den gresk-ortodokse kirke); patriark Michel Sabah (Den romerske-katolske kirke); biskop Suhail Dawani (Den anglikanske kirke); biskop Munib Younan (Den lutherske kirke)

Målet med reisen var å synliggjøre et felles religiøst engasjement for fred i Det hellige land, og å etablere amerikanske religiøse og politiske ledere. Dette skjedde ved følgende tiltak:

Møte med amerikanske religiøse ledere: Dette skjedde første dagen etter ankomst både ved et lukket seminar og ved en større middag. Rådet synliggjorde seg selv ved dette og skapte en bevissthet om at dette var et organ som amerikanske religiøse ledere bør forholde seg til og også være talspersoner for i forhold til egne myndigheter. Samtidig tydeliggjorde det at amerikanske religiøse ledere har en egen jobb å gjøre slik at de sammen, og ikke bare hver for seg, kan forholde seg til det interreligiøse rådet i Det hellige land. Det ligger an til at dette vil skje.

Møte med tre senatorer: Dette var et uformelt møte som ga anledning til samtale. Samtidig ga det anledning til en tydelig profilering av særlig muslimske og jødiske deltagere og deres fredsengasjement. Blant senatorene var det særlig viktig at vi traff Jo Lieberman. Han forpliktet seg til å tale Rådets sak når det gjeldt nærvær i Annapolis, og var i det hele svært interessert i Rådets arbeid.

Møte med medlemmer av Representantenes hus: Dette ble et litt kaotisk møte. Mange representanter var innom og avga hilsener. Jeg tror noen av dem også fikk et godt inntrykk av Rådet og dets anliggender.

Møte med David Welch, State Department: Welch var ansvarlig for det daglige arbeid med Annapolis-møtet og i det hele tatt med Midtøsten-spørsmål. Han var vag når det gjaldt Annapolis, men svært positiv til Rådet og dets arbeid. Han var også med da Rådet tidligere hadde et møte med utenriksminister Condoleza Rice. Vi bedømte det som et positivt møte. Det ga også anledning til samtaler med andre i utenriksdepartementet.

Møte med Jewish Council for Public Affairs: Dette er en jødisk paraplyorganisasjon. Mange var til stede fra forskjellige medlemsorganisasjoner. Det ble en god samtale som også var viktig med tanke på den innflytelse jødiske organisasjoner har på amerikansk utenrikspolitikk.

Ellers: Besøket ga anledning til en mottagelse i den norske ambassadørens residens. Den ble svært vellykket og fungerte integrerende på Rådet. I tillegg kunne vi der observere en iransk geistlig i langvarig samtale med en av de jødiske sjefsrabbinerne! Vi er takknemlig for den måten dette ble arrangert på.

Vi hadde besøk på hotellet både fra den israelske ambassaden og det palestinske representasjonskontoret.

Vi hadde et par besøk i private hjem.

Oppsummerende: Besøket var nyttig på flere måter. For det første synliggjorde det en type engasjement for fred i Midtøsten som ikke er direkte politisk. Det er båret av religiøse toppledere fra en region som i stor grad har inne konflikter på grunn av religiøs identitetsdannelse og religiøse interesse-konflikter. Det blir ikke fred i området uten at også disse lederne arbeider for fred. Jeg tror at dette Rådets eksistens kan gi fredsprosessen i området flere tangenter å spille på. Det ble synliggjort i en amerikansk kontekst.

For det andre fungerte besøket konsoliderende på Rådet. Det bidro til å skape enhet og en vilfølelse. Det vil være nyttig for alt det skal gjøre i Midtøsten.

For det tredje synliggjorde det Rådet i offentligheten. Det ble sendt ut et budskap som også innebar et arbeidsprogram som nå er offentlig.

Med andre ord: Dette besøket var en milepæl i arbeidet og representerte et stort skritt fremover.

Rådets møte, Beit Jala, 19. november

For å holde fremdriften i Rådets arbeid, ble vi i Washington enige om at vi raskt burde ha et møte i Det hellige land. Det ble i Beit Jala, med godt oppmøte.

Det var i stor grad en oppsummering av besøket i Washington – som utelukkende ble vurdert positivt. Det eneste som ikke riktig svarte til forventningene, var pressedekningen som var tilfeldig og noe mager i større media.

Den videre samtale handlet i stor grad om hvordan vi fortsetter det handlingsprogram vi er blitt enige om. Der er det lite nytt å legge til. Det kan leses ut av den vedlagte uttalelsen.

Andre møter:

Jeg hadde møte med de to firmaene som på israelsk og palestinsk side skal overvåke skriftlig presse med tanke på å finne frem til nedsettende utsagn om andre religioner fra religiøse ledere. I tillegg har vi bedt dem finne frem til hva som sies om Rådet og hva religiøse ledere sier om Jerusalem. Jeg vil få ukentlige rapporter fra disse. Kontraktene er nå tegnet, og presseovervåkingen er begynt.

Bruce Wexler hadde møter med folk som arbeider med utdannesspørsmål. Han har ansvaret for det videre arbeid med dette. I første omgang ønsket Rådet å konsentrere seg om aktuelle lærebøker i religion og historie.

Jeg hadde møte med Sharon Rosen og John Bell fra "Search for Common Ground". De arbeider videre med uttalelsen om hellige steder. Tanken er at det skal finne sted et større møte hvor religiøse ledere fra hele Midtøsten undertegner en felles erklæring om respekt for hverandres hellige steder – ganske særlig for Jerusalem. Arbeidet har fått bred tilslutning, og håpet er at møtet kan finne sted enten i Marokko eller i Qatar i løpet av våren. Tanken er at vårt Råd kan fungere som fortsettelseskomité for det videre arbeid med denne erklæringen.

Til slutt:

På vei hjem fra Jerusalem får jeg informasjon om at rettssaken mot sjeik Tamimi er i gang. Han er anklaget for å ha reist inn til Jerusalem uten tillatelse og for å ha oppfordret til oppvigleri (incitement). I den anledning har han kommet med noen uttalelser hvor han sier at "Jerusalem is Palestinian property under occupation, and the occupation regulations do not apply to it in addition to the fact that Israel has neither cultural nor historical rights in Jerusalem." Videre sier han at rettssaken er "politically-motivated and a part of an Israeli attempt to transform Jerusalem into a purely Jewish city".

Jeg tok kontakt med han og beklaget denne rettssaken, men jeg påpekte også at det han sa om jødernes forhold til Jerusalem vanskeliggjør Rådets arbeid.

Han ble dømt til å betale en bot på US\$ 3000. I tillegg blir han satt i fengsel hvis han innenfor et definert tidsrom reiser inn til Jerusalem.

Jeg har nå en dialog med ham om uttalelsene, samtidig som vi bør få tak i rettsdokumentene for å ta saken opp med israelske myndigheter. Ytringsfriheten bør holdes høyt i hevd, samtidig som Tamimi som en av de øverste palestinske geistlige bør ha en selvsagt rett til å komme inn til Jerusalem.

Oslo, 05.12.07

Council of Religious Institutions of the Holy Land Communique

All of us believe in one Creator and Guide of the Universe. We believe that the essence of religion is to worship Him and respect the life and dignity of all human beings, regardless of religion, nationality and gender.

We accordingly commit ourselves to using our positions of leadership, and the influence of our good offices, to advance these sacred values, to prevent religion from being used as a source of conflict, and instead serve the goals of just and comprehensive peace and reconciliation.

Our respective Holy Places have become a major element in our conflict. We lament that this is the case, as our respective attachments to our holy places should not be a cause of bloodshed, let alone be sites of violence or other expressions of hatred. Holy places must remain dedicated to prayer and worship only, places where believers have free access and put themselves in the presence of the Creator. Holy places are there for believers to draw inspiration to strengthen their acceptance and love of Almighty and all His creatures, from all religions and all nationalities.

Accordingly each religious community should treat the Holy Sites of the other faiths in a manner that respects their integrity and independence and avoids any act of desecration, aggression or harm.

We, believers from three religions, have been placed in this land, Jews, Christians and Muslims. It is our responsibility to find the right way to live together in peace rather than to fight and kill one another. Palestinians yearn for the end to occupation and for what they see as their inalienable rights. Israelis long for the day when they can live in personal and national security. Together we must find ways of reaching these goals.

Towards these ends we are actively working to:

1. Establish "hot line" procedures of rapid communication among ourselves in order to address and advise government officials regarding issues of protection of and access to Holy Sites before such issues become cause for conflict.
2. Establish mechanisms to monitor media for derogatory representations of any religion, and issue statements in response to such representations.
3. Together reflect on the future of Jerusalem, support the designation of the Old City of Jerusalem as a World Heritage Site, work to secure open access to the Old City for all communities, and seek a common vision for this city which all of us regard as holy.
4. Promote education for mutual respect and acceptance in schools and in the media. We will sponsor a conference for Israeli and Palestinian educators, academics and Ministers of Education on "The Role of Religion in Educating for Peace: Principles and Practices."
5. Demonstrate through our relations that differences can and should be addressed through dialogue rather than through violence, and strive to bring this message to our respective communities and political leaders that they may embrace this approach accordingly.
6. Provide ongoing consultation to our government leaders, and through the example of our work together remind them that the interests of one community can only be served by also respecting and valuing the humanity and interests of other communities

Washington 05.11.2007

Rapport fra det interreligiøse rådets besøk i Washington DC 4.-8. november og en reise til Jerusalem 18.-20. november 2007

v/Trond Bakkevig

Rådet av Religiøse Institusjoner i Det hellige land var invitert til Washington DC for møter med amerikanske religiøse ledere, politikere i Kongressen og det amerikanske utenriksdepartement. De som inviterte, var Kardinal Theodore McCarrick (tidligere erkebiskop i Washington DC) og ambassadør Tony Hall (tidligere medlem av Representantenes hus (D) og ambassadør til Verdens Matvareorganisasjon). De var begge - etter et initiativ av Kongressrepresentant Frank Wolf - bedt av det amerikanske utenriksdepartement om å etablere kontakt med religiøse miljøer i Israel og de palestinske områder. De etablerte kontakt med vårt arbeid i løpet av vinteren 06/07. Rådet aksepterte invitasjonen og ble enig om at det ville innebære både at Rådets arbeid blir offentlig kjent, og at det sammen måtte komme ut med et budskap som viser hva Rådet vil.

Arbeidet med å formulere et budskap har foregått i løpet av sommeren og høsten. Det var tidlig bred enighet om de vesentlige punkter i dette budskapet. Det vanskeligste punkt dreiet seg om de hellige stedene. Fra muslimsk hold ble det insistert på at Al-Aqsa-området måtte nevnes spesielt. Det var uantagelig på jødisk side. Etter hvert kom vi rundt det ved å skrive om avsnittet slik at det understreket de hellige steders integritet og uavhengighet. (Det hjalp også at den palestinske presidentens stab godkjente dokumentet).

Det var en utfordring å få satt sammen delegasjonene slik at de både hadde tilstrekkelig høyt nivå og bredde. Det lyktes:

Den jødiske delegasjonen: De to sjefsrabbinere Metzger og Schlomo Amar; sjefsrabbineren i Haifa, Shuar Yeshuv-Cohen; rabbiner David Rosen; og generaldirektør ved sjefsrabbinatet Oded Wiener. Det var lenge uklart om disse sjefsrabbinerne ville være med. Det handlet om usikkerhet på selve oppdraget og ikke usikkerhet på de jødiske motpartene i USA. Majoriteten av jøder i USA er reformerte, mens ortodoks jødedom både er den statsautoriserte og den store majoritet i Israel. Sjefsrabbiner Cohen fra Haifa var viktig på grunn av sin åndelige autoritet i Israel.

Den muslimske delegasjonen: Sjeik Tayseer Tamimi, overdommer i Sharia-domstolene; sjeik Jamal Bawatneh, minister for religiøse saker; sjeik Mraish, imam ved en moské i London, nær knyttet til palestinske myndigheter; sjeik Hatem Bakri, assistent for sjeik Tamimi; Salah Zuhaika, statskretær i ministeriet for religiøse saker (dessuten sekretær for Fatah i Jerusalem); Hamed Tamimi, leder for avdelingen for interreligiøse spørsmål ved Sharia-domstolene og oversetter.

Den kristne delegasjonen: Patriark Theofilos III (Den gresk-ortodokse kirke); patriark Michel Sabah (Den romerske-katolske kirke); biskop Suhail Dawani (Den anglikanske kirke); biskop Munib Younan (Den lutherske kirke)

Målet med reisen var å synliggjøre et felles religiøst engasjement for fred i Det hellige land, og å etablere amerikanske religiøse og politiske ledere. Dette skjedde ved følgende tiltak:

kaller Haram es-Sharif), og at jødene ikke har verken historiske eller kulturelle rettigheter i byen. Israel på sin side, bygger ut bosettingene på østsiden av byen.

Mens holdningene på muslimsk side lenge har vært kjent, kom Sjefsrabbinatets utspill overraskende etter at de to sjefsrabbinerne hadde vært med på en uttalelse i november i Washington. I uttalelsen het det blant annet: "Together reflect on the future of Jerusalem, support the designation of the Old City of Jerusalem as a World Heritage Site, work to secure open access to the Old City for all communities, and seek a common vision for this city which all of us regard as holy." Jeg har tatt opp denne saken med generaldirektør Oded Wiener, uten at det egentlig er kommet noen klargjøring. På palestinsk side (kristen/muslimsk) er det ingen tendens til dramatisering av Sjefsrabbinatets holdning. Den var ikke uventet.

Dette har imidlertid både nødvendiggjort og vanskeliggjort en samtale om Jerusalem. Jeg forsøker å få til en mindre, lukket konferanse hvor utgangspørsmålet er: "Hvilken betydning har Jerusalem i vår religion?" Det gir mulighet til gjensidig forståelse av det religiøse utgangspunkt. Deretter kan andre spørsmål reises: Forholdet til statlig suverenitet, de hellige steders status, adkomst, osv. Jeg har drøftet med marokkanske representanter om det er mulig å avholde et slikt møte der. Hittil er det ikke kommet svar, og det er mulig det er bedre at et slikt møte finner sted for eksempel i Oslo – forhåpentligvis i begynnelsen av juni.

På den annen side er det nå nødvendig at de som steller med de politiske forhandlingene, begynner å trekke inn religiøse ledere. De kan nå være i stand til å blokkere videre arbeid med saken.

3. Jeg har brukt noe tid på å drøfte forholdet mellom Rådet og **det amerikanske engasjementet**. På amerikansk side er det splittelser, til dels krangler, mellom folk som alle er engasjert for å støtte det interreligiøse rådet. Mens det på jødisk hold er stor tvil om nytten av å holde kontakt med spesielle grupper i USA, er det noe større vilje på kristen og muslimsk side. En del amerikanske kontakter gir oss innsteg både til administrasjonen og til andre politiske miljøer, derfor er det nyttig og nødvendig. På den annen side ønsker ikke vi å utpeke noen til å ivareta en eksklusiv amerikansk gruppe som holder kontakt. Særlig har jeg vært utfordret til å være "overdommer". Det har jeg nektet, men stilt klare betingelser for vår side av samarbeidet.
4. En sak som er kommet opp, er betydningen av **internasjonal nettverkspleie**. Fra Sjefsrabbinatets side legges det for tiden mye energi i kontakten med indiske muslimer (og hinduer). Vi har tidligere hatt kontakt med presidenten i Europarådet. Slike kontakter, samt besøk, ikke bare til USA, men også til europeiske nasjoner, kan være en måte å bygge opp en krets av "venner" som kan støtte Rådet, utfordre det, og kreve det til regnskap. Det vil kreve noen som tar seg av logistikk og planlegging, og noen som finansierer det hele!
5. Jeg håper i løpet av året at vi kan få tilsatt en **lokalt basert medarbeider**. Det bør sannsynligvis være en som verken er israeler eller palestiner – noe som kan komme til å koste noe mer. På den annen side kan det være at vedkommende kan ha kontor for eksempel hos organisasjonen "Search for Common Ground" i Jerusalem. Det er et etablert og gjensidig miljø. Vi samarbeider med dem om en uttalelse om hellige steder fra religiøse ledere i Midtøsten. Personen som skulle ta en slik jobb, kunne for eksempel være en stipendiat som er i Jerusalem av andre grunner. Arbeidsoppgavene ville ha med logistikk, nettverkspleie, og bistand ved mine besøk.

6. Dette var et besøk uten et organisert møte mellom alle parter. Jeg var der over lengre tid, noe som viste seg å være nyttig.
7. Til slutt: Kommer vi videre? Ja, vi er litt videre nå enn vi var for ett år siden, og en god del videre enn for to år siden. Nå må vi begynne å ta fatt på større innholdsmessige arbeidsoppgaver, ikke bare på å bli kjent. Det er en tillit – midt i konfliktene.

11.03.08

Rapport fra internasjonal ungdomskonferanse 19.-31. juli 2007 i regi av Sabeel med tema "40 years in the Wilderness – 40 years of occupation"

v/Jenny Skumsnes Moes

Hensikten med denne rapporten er å formidle videre noe av det jeg opplevde under dagene på Vestbredden og i Israel. Stedene vi var innom, inkluderte Jerusalem, Ramallah, Hebron, Efraim/Taybeh, Betlehem, Beit Sahour, Jeriko, Kapernaum og Nasaret. I tillegg besøkte jeg Haifa. Inntrykkene kom i form av foredrag, besøk på steder men først og fremst fra menneskene jeg møtte og deres historier/oppfatninger. Turen er fortsatt en prosess for min egen del, og rapporten bærer preg av dette. På konferansen var jeg en av 5 medlemmer i en sekretærkomité som utarbeidet en statement fra konferansen. Denne ligger vedlagt.

Sabeel – et bindeledd mellom kristen og palestinsk identitet

Arrangøren for turen var den kristne organisasjonen Sabeel. Det er en palestinsk økumenisk grasrotbevegelse som ble grunnlagt i 1990, etter betydelig innsats blant andre av Rev. Dr, Naim Ateek. Han har siden oppstarten hatt en betydelig rolle, og tydeliggjort blant annet gjennom flere bøker den klare ikkevoldslinjen Sabeel står for. Han er godt kjent og respektert blant palestinere, og det blir en utfordring for Sabeel å finne hans etterfølger.

Sabeel er basert på palestinsk frigjøringssteologi og har en klar linje den jobber for. Først må *rettferdighet* finne sted for Palestina, deretter kan *fred* skapes. Det endelige målet ligger i *forsoning*, kun dette kan gi varig fred. Sabeel jobber for dette innadrettet blant annet ved å støtte kristne palestinere i deres hverdag under okkupasjon, og utadrettet ved å fortelle om de kristnes situasjon under okkupasjon, gi en stemme ut til det internasjonale samfunn om okkupasjonen, være et ressursenter, vise besøkende rundt på begge sider av muren, samt arrangere konferanser. Jeg opplevde at den fremste funksjonen til Sabeel var at de gjennom sitt arbeid for rettferdighet, fred og forsoning gav et bilde på en fredelig løsning, et alternativ til det voldelige Palestina som media trekker frem. Rev. Ateek utdypet sitt standpunkt i et av foredragene han holdt for oss da han sa at å bli boende i de okkuperte områdene er en helt klar ikke-voldelig handling i seg selv. I dag har organisasjonen hovedkontor i Shoufat i Jerusalem, og et mindre kontor i Nasaret. I tillegg finnes det vennskapsorganisasjoner i flere land, blant annet Sabeels venner Norge.

Naim Ateek begrunnet oppstarten av Sabeel som et svar på et behov blant kristne palestinere som slet med sin kristne identitet under okkupasjonen der Guds ord ble brukt mot dem. Cedar Duaybis var en dame i 60-årene som arbeidet ved Sabeelkontoret, og hun fortalte ærlig om hvordan dette var for henne. Hennes familie hadde vært kristen i flere generasjoner, og på flere tidspunkt kunne hun ikke se hvordan hun både kunne være kristen og palestinsk. GT og kristen zionisme ble stadig brukt for å legitimere og begrunne overgrepene mot palestinsk befolkning, anglikanske prester flyktet landet, og hennes og mange andre palestineres teologiske spørsmål lå ubesvart. Hvem var Gud som ønsket at hun skulle bli drevet ut fra hjemmet sitt, og hver dag bli utsatt for overgrep?

Hun fortalte at Sabeel var som en livredder for henne, der frigjøringssteologien og forståelsen av Jesu liv under okkupasjon gjorde det mulig å være en kristen palestiner, hun kunne fortsatt ha tro, og som hun sa: "Tro er håp og håp driver". Hun fortalte videre om det vonde ved at en hel verden jublet ved opprettelsen av staten Israel, og ingen så palestinerne i gledesrusen over at Guds plan endelig var fullført. "Vi gikk til sengs en kveld i Palestina og våknet opp i Israel". Noe av det unike ved Cedar var at hun brukte tid for å skjønne Israel: Hun studerte holocaust og jødehat. Dette gav henne et håp om sameksistens og gjorde at hun har akseptert staten Israel. Hennes livs suksess fortalte hun oss var dette: Å ha oppdratt fire barn som ikke var voldelige eller gale, tross alt de hadde opplevd av krenkelser og vold. I forhold til barn gav hun et viktig synspunkt: Søndagsskolemakt. Hun gav oss utfordringen å tenke igjennom hvordan Bibelens tekster om Israel ble brukt, både utvandringen og folket som "de utvalgte" i forhold til barn. Hun pekte og på at mange i dag tror at palestinere slekter på filisterne i Bibelen, og gjennom det blitt antatt å være jødehatere. Cedars ønske var at vi kunne ta tak i slike fordommer, gå til roten av dem og se at de ikke sprang ut fra sannhet.

Nok en mur i det hellige land

Underveis i konferansen møtte vi mange kristne, jødiske og muslimske organisasjoner som jobbet aktivt mot okkupasjonen, både på palestinsk og israelsk side. Blant disse møtte vi EAPPI-ledsagerprogrammet og Christian Peacemaker Teams, CPT, på vårt besøk i Hebron. Disse jobber for å lette hverdagen til palestinere og dokumentere overgrep. Spesielt viktig er deres nærvær i Hebron og ved checkpoints.

Checkpointene i sikkerhetsmuren ble det mest synlige symbolet på Israels okkupasjon. Arbeidet med muren begynte i 2002, og per juni 2007 er 408 km av den planlagte 721 km lange muren ferdigstilt. Når den er ferdig har den gått langt inn på palestinske områder og fysisk annektert 10 % av det palestinske landet. 20 % av muren finnes på Green line mellom områdene okkupert i 1948 og i 1967, de resterende 80 % ligger i Vestbredden. Allerede 9.juli 2004 erklærte domstolen i Haag at muren var ulovlig, all videre bygning skulle stanses og palestinere motta erstatning for tapt arbeidsfortjeneste. FN har stilt seg bak denne beslutningen, men i dag bygges det fortsatt. Her ligger det store maktovergrepet, muren med alle kontrollpostene som hindrer bevegelse for palestinere i hverdagen. Dette regnes fra FN som det største hinderet for fred i dag mellom israelere og palestinere.

Som internasjonale reisende kunne vi sittede på bussen og kjørt lett igjennom checkpointene. Ved Qalandya og Betlehem checkpoint gikk vi gjennom. Store skilt sa Peace be with you, og Welcome. Vakter stengte og åpnet checkpointsfilialene plutselig og uforutsigbart. Når en ble stengt, trengte folk seg fram til de åpne. Gitter, søylene, hersinga og den totale mangelen på informasjon gav meg et voldsomt ubehag ved å bli behandlet på lik linje med et dyr, som om vi var en flokk kyr. Tross den korte tida jeg måtte bruke i køene Jeg befant meg på chekcpointene kun en kort tid og kjente stor frustrasjonen og det ble nesten ubehagelig hvor sterkt jeg reagerte at palestinerne rundt meg fant seg i en slik behandling. Min opplevelse fra en norsk kontekst er at lange unødvendige køer av biler og mennesker fort får fram aggresjonen og utålmodigheten i selv den mest køkultiverte nordmann. Det mest ubehagelige var da palestineres reaksjon. De håper og kjemper hver dag å bli sluppet gjennom for å komme på jobb. Uforutsigbarheten og usikkerheten som preget hvert trinn på checkpointen, fordi soldatene når som helst kunne nekte gjennomreise, gjorde det håndgripelig for meg hvor

vanskelig det må være for en palestiner å ikke ha kontroll over egen hverdag. Enten blir du sluppet gjennom og beholder jobben, eller du blir nektet gjennomreise og det er ingen å klage til. Etter hvert utvikles dette til en slags form for takknemlighet når de blir sluppet gjennom, og en aksept av noe som egentlig ikke skal finne sted. Ei som jobbet på Sabeelkontoret sa at det hun synes var hardest å registrere, var at palestinere begynte å omtale checkpointene og muren som grense. At dette skjer hver dag, i strid med internasjonale lover og med mangel på internasjonalt press fra de store aktørene gjorde det til et enda mer depressivt syn, den lange køen av mennesker på vei til jobb, til egne åkre, til familie, til skole og til sykehus.

Soldatene, mange yngre enn meg selv, ropte og skrek til mennesker i alle aldre, eller de satt uinteressert bak vinduer. Her satt de med makten til å slippe igjennom palestinere med gyldig tillatelse, de ble ikke alltid innfridd.. En foredragsholder fra Berzait universitetet sa til oss i et foredrag om de israelske soldatene: De er offer i soldatuniform. Dette ble og tydeliggjort under møtet med en jødisk fredsorganisasjon for tidligere soldater som i ettertid sliter med det de har vært gjennom og med på. Israel har to års verneplikt for jenter og tre år for gutter, og etter tjenesten reiser mange til utlandet. Flere drar til India der vi ble fortalt mye narkotika blir en del av hverdagen for eks-soldatene. Vi fikk en forståelse av at bruken av unge mennesker til å gjennomføre okkupasjonen ødelegger mye av deres fremtidige hverdag.

En av hovedutfordringene ved muren er sykdom. Hovedsykehusene ligger i Jerusalem, blant annet Augusta Victoria Hospital på Oljeberget som drives av Det lutherske verdensforbund. Jeg var der en dag etter konferansen for å se på sykehuset som tar i mot flyktninger fra Vestbredden. Etter en omvisning på onkologisk avdeling fortalte en av legene at de nesten aldri så kreftpasienter på stadium 1. Pasientene slapp først gjennom checkpointen når de hadde synlige sykdomstegn, og når det gjelder kreft skjer dette kun sent i sykdomsforløpet, ofte stadium 3 og 4 der det er liten sjanse for å bli frisk. Et annet problem er fødsler, flere ambulanser blir stoppet og holdt igjen, som gjør at kvinnene må føde på checkpoint. En foredragsholder fra FN sa som en oppsummering av murproblematikken at hadde Jesu fødsel vært i dag, hadde Josef og Maria aldri nådd fram til innskrivingen i tide, de tre vise menn hadde blitt nektet innreise, og Jesus blitt født på en checkpoint.

Taybeh – en demning for emigrasjonen

Taybeh, angivelig samme landsby som bibelske Efraim ligger 30 km nordøst for Jerusalem, innrammet av oliventrærmarker, hvite bygg, historiske kirkeruiner og utsikt til Dødehavet. Den er i dag den eneste rene kristne landsbyen igjen i det hellige land og har et innbyggertall på rundt 2000. Før 1967 lå tallet på rundt 3000, men migrasjonen økte kraftig etter seksdagerskrigen det året. Dette utgjør hovedutfordringen for landsbyen, og kirkene samt landsbyinnbyggerne forenes om arbeidet for å opprettholde og øke antallet kristne innbyggere (1,5 %) i det hellige land. Byen har tre store menigheter, en romersk-katolsk, en ortodoks og en gresk-katolsk. Kirkene har godt samarbeid og feirer høytidene sammen: Jul etter den katolske tradisjonen 25. desember, og påske etter ortodoks juliensk kalender.

Fader Raed Abusahlia fra den romersk-katolske menigheten tok i mot oss for å fortelle om landsbyens historie og prosjekter, og gav oss i tillegg en guiding i kirker og gamle hus der bibeltekster ble forklart i henhold til datidens byggestil. Det viktigste han formidlet

oss var prosjektene som uttrykk for arbeidet med å demme migrasjonsstrømmen. ”Hovedårsaken til kristnes migrasjon fra det hellige land er ikke religiøs, men utsiktene til et bedre liv i et annet land.” var Fader Raeds forklaring, og med det som et bakgrunnsteppe har kirkene og landsbyen startet mange prosjekter for å gjøre området attraktivt å bli boende i: the Olive Branch Project, leirmakeri, ølbryggeri, pilgrimshostel, skoler, sykehusavdeling Caritas og eksport av olivenoljeprodukter og dødehavsprodukter. Et viktig budskap fra han var at det palestinske folk ikke ville være profesjonelle tiggere. (www.taybeh.info)

“En kirke som ikke svare på de troendes behov i en tid av lidelse er ikke en Jesu Kristi kirke” var et annet av hovedutsagnene til Fader Raed, og han gav oss to videre utfordringer: 1) Å besøke landet, og oppfordre andre til å gjøre det samme. Slik han ser det er Jerusalem humanismens arv og vårt felles ansvar. 2) Be for fred i det hellige land og fortelle om det - uten å ta en side. Fred er den beste gaven verden kan gi det hellige land – og hans påstand var at en fred her vil løse alle andre problemer.

Betlehems øde eng

Fader Raeds første utfordring ble ytterligere understreket under besøket til Betlehem. Jesu fødeby er nær konkurs fordi turistene gjorde som vi gjorde den varme julidagen vi besøkte stedet: tok bussen inn, besøkte fødselskirken og nærmest løp ut igjen. Sagt med andre ord ligger Betlehems økumeniske åkerlapper av en eng øde. I likhet med Taybeh arbeidet kirken i samarbeid med lokalbefolkningen på Betlehem International Center med tiltak for å fremme besøk. Det var et imponerende senter med konferansesaler, scener, helse og velværesenter, arbeid for kunst og kommunikasjon, og turistprogram. Et av nøkkelforetakene var Bright Star Projects som gav talenter mulighet til å uttrykke seg (www.annadwa.org).

På mange måter skulle jeg gjerne vært foruten besøket til Jesu fødested fordi virkeligheten brøt fundamentalt ned mitt idylliske bilde av et harmonisk sted sentrert rundt krybben og Jesusbarnet. Det er ikke Betlehem. Byen som ble okkupert og holdt under lockdown i 2004 ligger i dag omringet av to murer og veier med restriksjoner samt veisperringer på de andre to sidene. Fødselskirken i seg selv var verdt besøket, men i likhet med gravkirken ble det også her vanskelig å kjenne på Jesu nærvær i turismen, fremmede kirketradisjoner og fraværet av ro. Så fra den ene siden likte jeg bedre bildet mitt på forånd. Sett fra den andre siden innser jeg at jeg kunne ikke vært foruten besøket til Jesu fødested – selv om det hadde vært mer behagelig. Besøket gav en mer reell forståelse av Jesu liv fordi virkeligheten, på Jesu tid og nå, er langt i fra idyllisk.

Women in Black

Behovet for å bli i det behagelige ble tegnet klart for meg en fredag formiddag mellom tolv og ett i en rundkjøring i det franske kvartalet i Jerusalem. Jeg sto med et sort skilt formet som en hånd der det sto på arabisk: Stopp okkupasjonen. Forbi meg kjørt biler, folk viste fingeren, noen ristet på hodet og noen ropte. En og annen klappet. Ved siden av meg, med en stor banner i tillegg til et skilt likt mitt med samme budskap skrevet på hebraisk, sto Dafna – en kvinne i 70 årene, kledd i sort. Denne dagen var vi nemlig på demonstrasjon med Women in Black, og jeg var så heldig å bli stående rett ved henne, en av de jødiske kvinnene som startet opp bevegelsen. Det skjedde i 1987, rett etter utbruddet av den første intifadaen da hun og ti andre kvinner skjønnte at noe var

fundamentalt galt. Siden da har de stått her hver eneste uke mellom tolv og ett, kledd i sort og med sine enkle budskap på skiltene. De har en stille og visuell protest. ”Jeg hadde ikke trodd vi måtte stå her så lenge”, fortalte hun med et litt oppgitt blikk. I starten hadde folk slengt kommentarer til henne og venninne, bedt dem gå hjem å lage koshermaten. Hun hadde heller ikke trodd at bevegelsen kom til å spre seg som den har gjort. I dag finnes den i flere land, noen ganger er budskapet et annet, men oftest er det mot okkupasjonen. Jeg spurte henne om det jeg slet mest med å skjønne: Hvordan kan jødene med sin historie av forfølgelser, holocaust og overgrep gjøre nesten det samme mot palestinerne nå? Dafna ba meg huske på en ting: holocaust utgjorde ikke en så stor del av den kollektive bevisstheten. Det var rart for meg å høre, men hun forklarte at antallet som faktisk hadde opplevd den utgjorde en liten andel. Hun pekte også på behageligheten ved ikke å anerkjenne det som skjer på andre siden av muren: folk aksepterer muren fordi den er et sikkerhetstiltak som fjerner noe av frykten, og virkeligheten på andre siden er nesten ikke-eksisterende. Igjen kom perspektivet med barn opp: hun var stolt av barnebarnet sitt som hadde nektet å tjene i det israelske militæret. Til gjengjeld måtte han tilbringe tid i fengsel. Et gjennomgangstema for organisasjonen er at de nekter å være fiender med palestinere, og nekter å oppdra barna sine til en slik hatsvirkelighet. (<http://coalitionofwomen.org>).

Avslutningsvis

Det sterkeste inntrykket kom under bilturen på vei til Haifa de siste par dagene av turen. Sammen med ei kanadisk venninne fra konferansen og en palestinsk venn av henne dro vi til middelhavsbyen for å slappe av et par dager før hjemreisen. Vi passerer områder med nedkuttete oliventrær (de lå for nær veien og slik kunne skjule terrorister), og uendelige strekk av mur, dekorert i et absurd forsøk på å gjøre den vakker. I en samtale med palestineren spurte jeg hvordan de holder håpet oppe. ”Vi gjør ikke det” kom det kontante svaret. ”Det er så mye depresjon, bipolare lidelser.” Håpet for unge ligger i utdanning, en billett ut av områdene. Selv var han kristen og studerte i USA.

Følelsen av håpløsheten ble sterk og til tider overveldende. Dagene i Haifa kunne tankene flyte fritt. Den totale mangelen på oversikt jeg opplevde i Ramallah, den følbare stemningen av destruktivt hat i gatene der vi gikk i Hebron, kartet over palestinske områder som best kan beskrives som et fordampningsprosjekt der heten i konflikten gjør at stadig mer land og folk forsvinner. Og igjen, håpløsheten. Samtidig var det i Haifa, der muslimer, kristne og jøder har levd i relativt gode relasjoner over lengre tid, at en liten følelse av håp ligger. Det var her Cedar fra Sabeelkontoret kom fra, og hennes drivende kraft var gjennom alt at tro er håp og håp driver. Det drivende håpet som Fader Raed formidlet gjennom bibelhistorien der Jesus ønsket at menneskene kunne bidra med de lille de hadde, selv om det bare var noen få fisk og brød, så skulle Han gjøre mirakler ut av det, for folket.

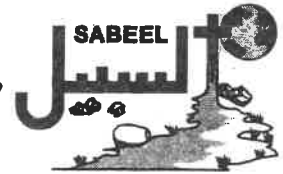
Noen tanker jeg satt igjen med om MKR og DNK sin rolle:

- **Kristen sionisme.** Kan den norske kirke komme med en grundigere forståelse som et eventuelt svar på denne tankegangen? Pengene som gis ut til forskjellige prosjekter, kan noe av dette gå til et stipend for forskning på dette? Kristen sionisme har spilt en stor rolle i politikken til staten Israel, tidligere og nå. Er vi ikke nødt til å konfrontere denne tankegangen som brukes av flere kristne i vårt land for å nekte å se overgrepene som skjer?

- **Begrepsavklaring.** Kan MKR finne en måte å hjelpe til med å belyse bibelske Israel i forhold til staten Israel per i dag? Dette gjelder spesielt gjennom trosopplæringa, søndagsskole, konfirmasjonstid og gudstjenester.
- **Besøk.** Kan MKR oppfordre TF og MF til å legge studieturer til Israel og Palestina? (MF arrangerer studietur dit mars i år). Sabeel har laget et opplegg hvor de tar deg med gjennom Jerusalem på Via Dolorosa, men og The Contemporary Way of the Cross – med historier, bibeltekster, bønner og refleksjoner rundt konflikten i dag og besøk til flere sider av Jerusalem. Kan vi bedre oppfordre til kontakt med Sabeel for reisende ned til det Hellige land?
- **Mennesker.** Hvordan kan kirka løfte fram sivilmenneskene i konflikten? Uten å være pro-palestinsk eller pro-israelsk, løfte fram at det er snakk om mennesker – ikke terrorister, og ta avstand fra en slik måte å kategorisere et menneske på.
- **Sabeel.** Kan vi i større grad støtte organisasjonen som jobber blant palestinske kristne?
- **Dialogsarbeid.** Kan vi som norsk kirke legge til rette for dialogsarbeid mellom unge messianske jøder og kristne palestinere?
- **Håp.** Kan Dnk tydeliggjøre og formidle til kristne på begge sider at vi ber sammen med dem for fred, at vi følger med på utviklingen og at vi har håp for forsoning?

SABEEL
Second International Young Adult Conference
“40 Years in the Wilderness...40 Years of Occupation”
19th – 29th July 2007

CONFERENCE STATEMENT

These things I will think over in my heart, and therefore I will hope: the mercies of the Lord never come to an end, his compassions never fail; they are new every morning; great is your faithfulness. 'The Lord is my portion' said my soul, 'therefore I will wait for him.'
Lamentations 3:21-23

Conference Summary

The 2007 Sabeel Young Adult Conference drew together over forty young adult participants: internationals, local Palestinian Christians, and young adult staff from Sabeel. Participants were Canadian, Colombian, Dutch, Norwegian, Palestinian, Swedish, British, Arab-Israeli, and the largest group was American. The Conference was truly ecumenical with representation by a wide range of Christian denominations. In addition to regional and religious diversity, the conference was made up of doctors, musicians, lawyers, students, accountants, artists, seminarians, ministers, and NGO workers. The participants each brought their unique perspectives to the Conference community. In the midst of diversity, unity was derived within the group from similarity of age and a common call for awareness, justice, and strength of hope for the future.

Conference activities were varied, combining fact-finding, interaction with the local community, observation of the situation on the ground, receiving lectures, engaging in solidarity actions with both Palestinian and Israeli organizations, experiencing Palestinian culture, and joining in Christian fellowship.

A number of important speakers representing organizations including the UN, the Ecumenical Accompaniment Program in Palestine and Israel (EAPPI), Christian Peacemaker Teams (CPT), The Bethlehem International Centre, and the Israeli Committee Against House Demolitions (ICAH), to name a few, addressed the Conference. They focused on important issues including the history of the conflict, the humanitarian situation, violations of International Law, refugees and the work of groups currently active in the area.

The main purpose of the Conference was to gain a *real* and *personal* insight into Palestinian life, during this fortieth year of Occupation. It is our emotional and spiritual response to these experiences that will form the basis of our future advocacy work and calls for justice, peace, and reconciliation.

The internationals and most staff were afforded freedom of movement through the possession of foreign passports, though on several occasions Conference participants chose to stand in solidarity with our Palestinian brothers and sisters, whose movement is restricted, by passing with them through the checkpoints leaving Ramallah and Bethlehem. The negative psychological impact of these places cannot be underestimated and the daily reality of such an experience was shocking to all of us.

A very powerful and emotionally dense day was spent in Hebron during which, many components of the Occupation were witnessed by all. We observed the scale of 'the Wall,' we saw unequal segregation of roads divided by barriers, and crossed a checkpoint manned by young soldiers who were given the power to decide which worshipers could access their holy site that day for prayer. During this experience, many in our group witnessed a young Palestinian boy being beaten at the checkpoint and we were constantly aware of the ways in which the Palestinians among us were pulled out for ID checks and verbally abused by soldiers.

An encounter with one Israeli settler woman during a CPT tour proved to be an awakening experience. After seeing our Conference group, accompanied by EAPPI, legally walking down Shuhada street, an area of Hebron appropriated as a settlement, she drove very slowly through the middle of the group, trying to intimidate us. Parking, she got out, produced a camera, and proceeded to take photographs of the group all the while yelling insults in Hebrew. Soldiers, whose mandate in Hebron is to protect the settlers, then approached our group and began to check IDs during which time one Palestinian participant was arrested. A military police jeep was then present for the rest of our time in the settlement area. This hostile and disturbing action took place in front of the

settler's children and we were conscious of the fact that in the settler's effort to dehumanize others she also dehumanized herself. For all of us, this was a moving and upsetting experience.

Our experiences reflect the reality of life in Israel and the West Bank today (we were unable to visit Gaza). Though many were indeed negative, some revealed a great non-violent resistance to the Occupation and an inspirational continuation of Palestinian life and culture in the face of oppression. For many Conference participants, the cultural evening in Ramallah with sport, food, conversation, and Dabka was refreshing and an expression of hope. Similarly, we have been warmly received by all the Palestinians we have met, and the level of hospitality has been overwhelming. Few of us could imagine being invited to share coffee with refugees in their homes at Aida Refugee Camp or being given food by people whose employment is unpredictable and are prevented from travelling the few miles from Ramallah to Jerusalem without a permit.

In the face of occupation and oppression, resistance is to be found in those who seek education for their own people. We encountered so many for whom learning is seen as the key to a better future. Our experiences of those who provide economic (rather than financial) support for the Palestinians were positive and speak of the real possibility of a viable future. We have seen that dealing with the humanitarian crisis must be a top priority alongside resolving the political difficulties and ending segregation.

Outcome and Call to Action

- We, the 2007 conference participants, support the work of Sabeel and will seek to further the message of ecumenical liberation theology which promotes justice, peace, and reconciliation in Palestine and Israel.
- Based on our experiences, we commit ourselves to bringing about a truer representation of the conflict and real human situation in this land. As witnesses to the injustice, it is our duty to break the intentional silence imposed by much of the mainstream media. We call for the end of the Occupation and the segregation and discrimination which it entails, to make the people of our homelands and of the world more aware of the realities we have experienced firsthand.
- In the spirit of the Palestinian people, we will share our experiences when we return home. As young adults who are in touch with technology; we have at our disposal a great many communication tools including websites, blogs, and podcasts to get our message out beyond our immediate personal contacts. We embrace these opportunities as especially relevant to our ever-changing world, and endeavour to use them to reach out.
- We affirm the Human Rights due to all people of the world, and especially to our Palestinian brothers and sisters, and condemn the actions of the government of Israel which contravene International Law. We will continue to campaign for these violations to end and for real justice, peace, and reconciliation. As participants in this Conference delegation, we will petition our representatives on a local, national, and international level to the best of our abilities.
- It is our sincere hope that many more pilgrims will come to this land not only to bear witness to their Faith, but to stand in solidarity and be united with the Palestinian people. We pray that their hearts may be moved to action for justice which will bring about peace and reconciliation.
- We will engage with active non-violent resistance to the Occupation. At all times we will bear witness to the God of peace and follow the example of Jesus Christ, which is one of active non-violence.
- We affirm our faith in the risen Christ and stand alongside our Muslim and Jewish brothers and sisters who join us in praying for justice, peace, and reconciliation in the Holy Land.

This Statement was agreed and signed by the participants of the Second Sabeel International Young Adult Conference 2007 in Jerusalem at the close of the Conference.

Reiserapport fra "First Forum of Alliance of Civilisations" (Madrid, 15.-16.01.08), møte mellom religiøse ledere (Amman, 21.-24.01.08), "World Economic Forum" (Davos 24.-27.01.08), Jerusalem (27.-29.01.08) og Washington (02.-04.02.08)

Av Trond Bakkevig

1. "*First Forum of Alliance of Civilisations*" var det første møte etter at rapporten om "Alliance of Civilisations" ble levert FNs generalsekretær i 2007. Bakgrunnen for denne var et felles initiativ fra den spanske og den tyrkiske regjeringen etter terrorangrepet mot jernbanestasjonen i Madrid 2003. I stedet for at denne hendelsen skulle brukes til å skape spenninger mellom det som ble oppfattet som sivilisasjoner, tok regjeringene dette initiativet i samråd med FN. En rapport ble levert. Det ble opprettet en gruppe som skulle videreføre arbeidet i samspill med et sekretariat. Samtidig ble det besluttet at det skulle arrangeres et "Forum" med jevne mellomrom hvor politiske ledere, forretningsfolk, kulturarbeidere, representanter for media, ungdom og også religiøse ledere kunne møtes. For det siste anliggendet er "Religions for Peace" en viktig medspiller – og nok det organ som sørget for at jeg ble invitert på grunn av det arbeidet jeg utfører i Det hellige land.

Arbeidet foregikk i plenumssesjoner og mindre (men ganske store) arbeidsgrupper. Plenumssesjonene var paneler hvor det delvis var lengre innlegg og delvis løpende samtaler. I første plenumssesjon talte statsministrene Zapatero og Erdogan, FN's generalsekretær Ban Ki Moon, og lederen for "Alliance of Civilisations", Jose Sampaio. Den første og den siste dro opp store perspektiver om politisk og folkelig samarbeid på tvers av det de kaller sivilisasjoner. Den klarte å få frem et mangefasetert bilde. Erdogan var dyktig til å få frem kompleksitet og rikdommen i hva de ulike sivilisasjoner har med seg, men var nok likevel mest opptatt av en undertekst som handlet om å bringe Tyrkia inn i EU (og noen av oss stusset da han understreket hvor harmonisk forholdet er til og mellom religioner i Tyrkia: Da burde det gresk-ortodokse teologiske seminaret på Halki vært åpnet for noen år siden!) FNs generalsekretær hadde dessverre intet å bringe.

Panelene var interessante. Tidligere statsminister Bondevik deltok i ett av dem og spilte en svært aktiv rolle der han sammen med Mary Robinson bidro til å sette agendaen for samtalen. Han understreket blant annet Midtøsten-konflikten som et sentralt element i forholdet mellom det han kalte "Islam og Vesten"

Jeg deltok i de mindre samlingene for religiøse ledere. Det ble gode samtaler. Rabbiner David Rosen og sjeik Tamimi (og i noen grad jeg) bidro til å synliggjøre det arbeidet vi gjør i Det hellige land.

I det hele tatt fikk religion en sentral plass i alle samtalene i dette Forum. Det er bra fordi det synliggjør et element som har stor folkelig oppslutning og betyr mye i de fleste deler av verden – og i Vesten kanskje mer enn politikere og media reflekterer. Det blir lett til at det handler om Islam når samtalen kommer inn på religion. For folk som kommer utenfra, vitner dette om at deltagere fra Vest-Europa har manglende bevissthet omkring egne forutsetninger. – enten de er troende eller ikke-troende.

Likevel, det er ikke helt enkelt å se hva som er veien fremover for et arrangement som dette. Nå var det på mange måter en markeds plass hvor mange møttes. Videre er det et stort spørsmål om begrepet "sivilisasjon" i det hele tatt er bærekraftig. Særlig blir dette tydelig når begrepene "Islam og Vesten" brukes sammen. Spansk historie er i seg selv en

fortelling om at Islam er en integrert del av Vesten, og at Vestens historie (åndshistorie og politisk historie) er en del av Islams historie. Kristendommen er dessuten en Midtøsten-religion!

Uansett: Dette kan bli et godt møtested hvis det gjøres et bevisst og inkluderende arbeid. Det er dessuten nødvendig å lage de mekanismene som sikrer kontinuitet mellom de store møtene.

2. *Møtet mellom religiøse ledere i Amman* ble til i kjølvannet av karikaturstridighetene. Biskop Munib Younan og jeg tok kontakt med "Jordan Interfaith Coexistence Center" og dets leder Fr. Nabil Haddad. Tanken var at et slikt møte kunne vedta en "Code of Conduct" for forholdet mellom kristne og muslimer - fra norsk side utarbeidet vi også et utkast til slike. Den store utvandringen av kristne fra Midtøsten var også et bakteppe for dette initiativet. Norske myndigheter bevilget på et tidlig tidspunkt midler til gjennomføringen av konferansen.

Fr. Haddad har gode kontakter inn mot det jordanske kongehus og fikk tidlig et grønt lys derfra. Kongehuset er interessert i å fremme det som kalles "moderat Islam" og samarbeid mellom religionene. For noen år tilbake arrangerte de en større konferanse mellom muslimske ledere som igjen utga det som siden ble kalt "The Amman Message". Det ble derfor tidlig klart at konferansen kunne ha Kong Abdullah II som sin høye beskytter. Dette var viktig når religiøse ledere fra Libanon, Syria, Egypt, Jordan og Palestina/Israel skulle inviteres.

Det ble god deltagelse på konferansen. Noen av topplederne kom ikke på grunn av situasjonen i Libanon, sykdom eller andre grunner, men det var tilstrekkelig deltagelse til at det kan kalles et toppmøte mellom muslimske og kristne ledere. Det var historisk i og med at det var det første gang de møttes fra alle landene og på denne måten.

Jordan var godt representert med prins Ali ved åpningen og tre tidlige statsministere som deltok på ulikt vis gjennom konferansen. Ved åpningen holdt jeg også en liten hilsen som i tillegg til det Fr. Nabil Haddad hadde sagt også bidro til å synliggjøre Norges rolle, samt at jeg kunne legge til noen personlige ord om min tid som skoleelev i Amman (vedlagt).

Forhandlingene og samværet var preget av en god atmosfære. Særlig på middagene var det mye godt humør med mange muntre fortellinger om egen og den annens religion og religionsutøvelse.

Selv måtte jeg dra en dag før det var slutt, derfor må jeg henvise til rapporten fra Svein Thore Kloster og Anne Hege Grung for en mer fullstendig vurdering av møtet. Vedtakene finnes som vedlegg til denne rapporten.

3. *World Economic Forum* har i flere år hatt en gruppe som kalles "C-100". Det er en gruppe religiøse ledere som ledes av tidligere erkebiskop av Canterbury, Lord Carey, og prinsesse.....fra Saudi-Arabia. Biskop Gunnar Stålsett var med å etablere dette. Jeg var invitert som "convener" av det interreligiøse råd i Jerusalem. På grunn av møtet i Amman og ansvaret ved bisettelsen av journalist Carsten Thomassen, kom jeg først etter at to av de tre møtene i gruppen var avholdt. Jeg fikk imidlertid anledning til å orientere om arbeidet med det interreligiøse råd i Jerusalem og den nylig avholdte konferansen i Amman. Begge deler vakte stor interesse.

I tillegg til møtet med C-100, satt jeg inne på et møte om politisk Islam hvor bl.a. president Ahmadinejads (Iran) nærmeste rådgiver deltok, et panel om Irans utenrikspolitikk med bl.a. Irans utenriksminister, Mouttaki, og USAs ambassadør i Irak,

Khalilzad), og et panel om utsiktene for verdensøkonomien (med bl.a. Frankrikes finansminister, lederen for IMF, Indias og Japans finansministere, og USAs tidligere finansminister). Selv skulle jeg ha sittet i et panel om overføring av kultur mellom ulike verdensdeler og kulturer (de var interessert i et religiøst perspektiv), men det måtte jeg droppe på grunn av engasjementet i Oslo.

Det var interessant å delta ved WEF. Det ga en anledning til kontakt med miljøer og kunnskap som religiøse miljøer vanligvis har liten kontakt med – og vice versa. Jeg tror det er bra at det finnes religiøse ledere i slike sammenhenger.

I tillegg til dette ga arrangementet anledning til å knytte flere nyttige kontakter, bl.a. er det bred deltagelse fra mange arabiske land. Det muliggjorde for eksempel en samtale med sjeik Abbadhi som er nær knyttet til kongehuset i Marokko. Den marokkanske kongen er leder av Jerusalem-komiteen i Organisasjonen av Islamske Land. Vi drøftet blant annet muligheten av å avholde en mindre og lukket konsultasjon om Jerusalem i Marokko.

4. *Jerusalem og Det hellige land* var det siste reisemål i denne sammenheng fordi det var avtalt et møte i Rådet av religiøse institusjoner i Det hellige land 29. januar. I tillegg til Rådsmøtet ble det anledning til noen andre møter.

Nicolas Pelham fra International Crisis Group ønsket et møte fordi de skal skrive en rapport om konflikten med særlig vekt på religiøse grupperingers rolle. Det var tydelig at han ønsket å fokusere på Hamas.

Med Oded Wiener hadde jeg et spesielt møte for å drøfte Sjeifrabbinernes og andre jødiske gruppers utspill vedrørende Jerusalem. De er opptatt av at Jerusalem ikke skal deles, og at israelske myndigheter ikke en gang skal drøfte Jerusalems status i kommende fredsforhandlinger. Jeg ville vite hvordan dette forholdt seg til det utspill Sjeifrabbinerne hadde vært med på i Washington – der det bl.a. heter at de vil samtale om Jerusalems fremtid. Hvis de mener at Jerusalems status ikke står til diskusjon, kan det synes som det er grunnlag for samtaler med muslimske og kristne ledere om denne saken. I første omgang bekreftet han akkurat dette, men i løpet av samtalen kom vi noe videre, og ble enige om at jeg kunne gå videre med en planlegging av en liten konsultasjon om Jerusalem. Det spørsmål som kan være utgangspunkt for samtalen, er: "Hvorfor er Jerusalem viktig i min religion?" Han syntes derimot skeptisk til å avholde konsultasjonen i Marokko, og ville nok heller til Norge. Det kan være at Marokko gir en ramme for samtaler som ikke er tilstrekkelig nøytral.

Med Salah Zuhayka, departementsråd i ministeriet for religiøse spørsmål, drøftet jeg Rådets arbeid, og dessuten den nyeste utvikling i drøftelsene omkring gjenoppbyggingen av gangbroen opp til Haram el-Sharif ("Mughrabi-gate"). Han bekrefter samtaler som har funnet sted mellom israelske myndigheter og arkeologiske myndigheter, Jordan, Waqf i Jerusalem (som er jordansk dominert), Tyrkia (fordi de arkeologiske utgravningene berører byggverk fra den ottomanske perioden) og UNESCO. Zuhayka er åpenbart redd for at israelske myndigheter til slutt bare skal bestemme at det blir slik de vil. (Siden har jeg skjønnet at UNESCO spiller en nøkkelrolle i dette. Jeg tror det er bra!)

Med sjeik Tamimis advokat, Azmi Masalha, drøftet jeg den dommen sjeiken fikk i november: Han ble dømt til en bot og til ikke å komme inn i Jerusalem i løpet av de fire første månedene. Hvis han gjorde det, ville han få en mye hardere straff. Advokaten mente at dette var en mild straff, siden det siste punktet vanligvis ville vært to år. Tamimi kan nå søke om tillatelse til å dra inn i Jerusalem, og advokaten mener det er rimelig håp om at han vil få en slik tillatelse. (Masalha har senere henvendt seg til meg for å spørre om vi kan betale omkostningene for å fremme en søknad på vegne av sjeiken.. Han ville nok

gjærne at vi også skulle betale omkostningene ved den første rettssaken – noe jeg avslø under henvisning til at vi alltid hadde forsøkt å få til at han legalt kunne reise inn i byen. Når det gjelder omkostningene ved en søknad nå, har jeg bedt om et kostnadsoverslag, og dessuten sagt at dette reiser noen prinsipielle spørsmål som vi først må drøfte. Jeg har også drøftet saken med Rabbiner David Rosen. Grunnen til dette er at Rosen har fått et halvveis løfte fra siviladministrasjonen på Vestbredden om at de vil støtte en slik tillatelse for Tamimi. Det viser seg også at det har de gjort, men de israelske sikkerhetstjenestene vil ikke gå med på en slik tillatelse. Da blir det slik. Rosen mener det kan være verdt å utfordre dette gjennom rettsapparatet).

Møtet i Rådet av religiøse institusjoner i Det hellige land forløp uten dramatikk i Beit Jala. Referatet er vedlagt. Det er kortfattet, og forteller først og fremst om et rolig møte hvor deltagerne samtalte i en atmosfære av tillit. Jeg skal her bare legge til at det var godt å oppleve et slikt møte. Det er i seg selv en fortelling om at vi er kommet videre, til tross for at vi ennå ikke har mange håndgripelige bevis på dette. I løpet av denne samtalen sa også sjeik Tamimi at han skjønnte og respekterte israelernes behov for sikkerhet. Det var som en liten gave ble overlevert. Da jeg påpekte dette, bekreftet han det, men skyndte seg også å si at palestinerne har det største behov for sikkerhet. Det var greit nok.

5. I *Washington*, hvor jeg var av andre grunner, hadde jeg noen møter for å følge opp enigheten i det interreligiøse rådet om forholdet til amerikanske politiske og religiøse ledere, og for å fortsette kontaktene fra besøket i november.

Med Kardinal McCarrick og ambassadør Tony Hall drøftet jeg hvordan de fra amerikansk side kunne medvirke til å styrke rådet. Jeg gjorde det klart at vi ønsket kontakten, samtidig som vi ønsket bedre koordinering på amerikansk side og større gjennomsiktighet både når det gjelder økonomi (hvor kommer midlene fra, hvordan brukes de i forhold til Rådet?) og politisk/religiøse kontakter. Dette er det enighet om også på amerikansk side. Saken er imidlertid mer komplisert både fordi ulike amerikanske initiativ er startet opp på forskjellige tidspunkter, og på grunn av personlige motsetningsforhold. Jeg gjorde det klart at dette er amerikansk ansvar. Vi vil bare ha konklusjonen.

I Senatet hadde jeg møter med stabssjefen til senator Lieberman (Clarine Nardi Riddle) og utenrikspolitiske medarbeidere til senatorene Joe Biden og Richard Lugar (Bradley L. Bowman (Biden), Perry Cammack (Lugar) og Puneet Talwar (seniorrådgiver i Utenrikskomiteen)). Hovedpunktet i disse møtene var en orientering om Rådets arbeid. Det ble positivt og bekræftende mottatt med løfte om at informasjonen ville bli bragt videre. Det var generelt lett å merke en interesse for religionsdialogens plass og muligheter i arbeidet for fred.

Oslo, 12.02.08

Vedlegg:

1. Fra Amman: Final Communique
2. Fra Amman: Document on Coexistence
3. Personal Greeting, Amman
4. Council meeting 29.01.2008.

} Vedlegg delt ut på
MKK's februar møte

**Rapport fra The Jordanian Interfaith Coexistence Research Center
3rd Conference: *Coexistence and Peace Making*
Amman 21.-23.01.08
v/Sven Thore Kloster**

Deltakere fra Norge:

Trond Bakkevig, Anne Hege Grung og Sven Thore Kloster

Bakgrunn:

Etter karikaturstriden i 2006 tok Trond Bakkevig og Munib Younan kontakt med Fr. Nabil Haddad og Jordanian Interfaith Coexistence Research Center (JICRC) i Amman. De lurte på om det kunne arrangeres en konferanse mellom kristne og muslimske ledere i regionen som kunne styrke samholdet og forebygge eventuelle konflikter. Tanken var å prøve å komme fram til retningslinjer for hvordan kristne og muslimer kunne omgås hverandre på fredelig og respektfullt vis. Fra norsk side ble det utarbeidet et utkast til slike *Codes of Conduct*, og UD sa seg villig til å betale for konferansen. MKR ved Trond Bakkevig opprettet formell kontakt med Nabil Haddad som sammen med Munib Younan sto for planleggingen av konferansen.

JICRC startet opp i 2003 og utgav i 2004 et dokument med navnet Amman Message. Dette dokumentet er et muslimsk manifest for fred og toleranse, og har fått mye oppmerksomhet og støtte i Jordan – også fra kongehuset. I god Midtøsten-stil søker det både å profilere Jordan som et progressivt og moderne land, og islam som en fredselskende og tolerant religion. I 2005 og 2007 arrangerte JICRC oppfølgingskonferanser rundt dokumentet, og konferansen i januar 2008 må også sees i forlengelsen av dette – altså som en tredje konferanse med undertittel *The Amman Message in Action*. Retningslinjene for sameksistens er en naturlig videreføring av prosessen rundt Amman Message.

Til konferansen var det invitert toneangivende kristne og muslimske ledere fra Jordan, Palestina/Israel, Egypt, Syria og Libanon (i tillegg til en muslimsk leder fra Iran). Religiøse ledere fra Irak var ikke invitert for å unngå å involvere den konflikten. Det var god deltakelse på konferansen selv om noen få av de inviterte dessverre ikke kunne komme pga. sykdom, krisen i Libanon eller andre årsaker. På mange måter var det en historisk hendelse og trolig første gang så mange representative og høytstående kristne og muslimske ledere i regionen var samlet.

Det vises til for øvrig til egen rapport om toppmøtet fra Trond Bakkevig (rapport 6/08)

Inntrykk fra konferansen

Konferansen var meningsfull på mange måter. Først og fremst var det viktig at kristne og muslimske ledere møttes og hadde det hyggelig sammen. Spesielt under middagene og i de mer uformelle seansene var det mye latter og mange vitser. Om

ikke annet, så var alle lovordene om respekt, frihet og brorskap dypt meningsfulle som synlige og offentlige tegn på at det er *ønskelig* – både teologisk og politisk – å samarbeide for et bedre, åpnere og fredeligere samfunn i Midtøsten.

Med utgangspunkt i en forhåndsutsendt skisse til felles retningslinjer fikk man i plenumssesjonene til relativt substansielle drøftinger om viktige utfordringer. Et viktig tema som ble drøftet, var utfordringen med å spre positive holdninger fra ledernivå og ut til gateplanet – spesielt til ungdom. Det er viktig at denne utfordringen tas tak i, og at man ikke lukker øynene for de faktiske problemene som befinner seg utenfor konferanselokalet. Samtidig vil det også være viktig at dette perspektivet ikke misbrukes som en ansvarsfraskrivelse – ved at man plasserer ansvaret på bakken, og ikke på ledernivå, for uheldige tendenser/hendelser.

En annen tematikk som ble drøftet, var hvordan andre religioner og representanter for disse blir framstilt – enten det er i pressen eller i skoleundervisningen. En saklig og respektfull omtale av andre religioner er en forutsetning for at det kan oppstå tillit mellom partene. Prinsippet om ytringsfrihet ble i denne anledningen også debattert, og forsamlingen var enig om å anerkjenne en betinget form for ytringsfrihet – ”a responsible use of freedom of expression”. Så får de heller diskutere på neste konferanse hvem som skal bestemme hva som er ansvarlig og hva som ikke er det.

En siste og viktig debatt som bør nevnes, var forholdet mellom majoritet og minoritet, både med tanke på begrepsbruk, identitet og med tanke på rettigheter og plikter. Her var særlig samtalen om begrepene citizenship vs. Ummah interessant. De kristnes medborgerskap i et større muslimsk samfunn er en viktig samtale som også bør føres i Norge – og da også med omvendt fortegn: muslimers medborgerskap i et vestlig samfunn.

Generelt sett var det interessant å merke at de kristne biskopene og erkebiskopene opptrådte relativt samlet – i alle fall mye mer samlet enn de ville gjort i en kristen økumenisk sammenheng. Som en av dem sa: Familien tar seg sammen når man har gjester til middag. Dessverre var det ikke invitert med jødiske ledere på konferansen. Tiden var ikke moden for dette, men det bør være en målsetting for dialogarbeidet som MKR støtter, at alle relevante parter er involvert. Dette vil også selve dialogen tjene på i det lange løp: Når man ikke har en felles ytre fiende, må man i større grad anstrenge seg for å fokusere på interne problemer som direkte angår partene.

Det er norsk UD som gjennom MKR har betalt for konferansen. Den norske ambassaden i Amman var delvis involvert både før og under konferansen, og det har vært god kontakt mellom disse, MKR og Trond Bakkevig. Bakkevig synes å ha fått en sentral og tillitsfull posisjon blant de religiøse lederne i Midtøsten, og han hilste også forsamlingen fra Dnk ved åpningen. På bakgrunn av dette, og av MKRs to øvrige representanter hvorav Anne Hege Grung var konferansens eneste kvinnelige prest!, synes Norge og Dnk å ha fått relativt stor oppmerksomhet blant konferansedeltakerne. Dnk ble også eksplisitt takket i konferansens sluttkommuniké. Foruten de norske representantene var det bare en annen vestlig deltaker – amerikanske Sue Stanton. Hun ledet sekretariatet under konferansen og drev et hektisk forhandlingsarbeid med å justere teksten til sluttdokumentet for at flest mulig skulle kunne signere det. Det er uvisst hvem hun arbeidet for, men hun ”ivaretok amerikanske interesser,” som hun

selv formulerte det. Fr. Nabil og JICRC har gode kontakter med amerikansk UD, men det er uvisst hvor involvert disse har vært i akkurat denne konferansen.

Ifølge Nabil Haddad er det ham selv og Munib Younan som vil ta ansvaret for oppfølgingen av konferansen. Sammen vil de to reise rundt i regionen, gjøre dokumentet med retningslinjene kjent og videre forhandle med de ulike partene om hvordan de best mulig kan forplikte seg på det de har underskrevet. En mer konkret oppfølgingsstrategi enn dette er trolig ikke utarbeidet i skrivende stund.

Etter min vurdering må konferansen kunne sies å ha vært vellykket. Først og fremst fordi den klarte å samle mange innflytelsesrike og høyst ulike ledere som ellers møtes sjeldent, men også fordi den resulterte i et sluttokument med retningslinjer og prinsipper som deltakerne har forpliktet seg på. Så gjenstår det å se hvordan dette dokumentet brukes videre og hva slags status det vil få. Som en av biskopene sa, "det avhenger av at det ikke misbrukes i en spesiell religiøs eller politisk agenda, for eksempel som å markedsføre det jordanske kongedømme."

For øvrig finnes det mer info om konferansen på JICRCs egne hjemmesider:
<http://www.coexistencejordan.org/App/Public/News/ArticleDetails.asp>

Vedlegg:

1. Konferanseuttalelsen
2. Kommuniké fra konferansen og retningslinjer for fredelig sameksistens
3. Gjesteliste

} Delt ut på
MKR's februar-
møte

Oslo, 14. april 2008

Deltakere på JICRCs konferanse i Amman 21.-23.januar 2008

- **H.E. Zaid Al-Rifai, Speaker of The Upper House, Jordan.**
- **H.E. Fayez Tarawneh, chair, organizing Committee of the conference.**
- **His Eminence Sheikh Izz al-Din al-Khatib al-Tamimi, chairman, JICRC.**
- **H.E. Prof. Dr. Abdul Salam Abbadi - State Advisor for Islamic and Religious Affairs, President of Al al-Bayt University.**
- **Grand Imam of Al-Azhar, represented by Sheikh Omar Al-Deeb.**
- **His Eminence Sheikh Taysir Tamimi - Chief Justice of Palestine.**
- **Dr. Wael Arabiyat - Faculty of Sharia - University of Jordan.**
- **His Eminence Sheikh Dr. Ahmad Hassoun, Grand Mufti of Syria, represented by Sheikh Dr. Mohammed Wahbi Sulaiman.**
- **His Eminence Dr. Salah Eddin Kuftaro, President of Sheikh Ahmad Kuftaro Center, Damascus, Syria.**
- **HE Mr. Abdel Salam Rajeh, Dean of the Faculty of Sharia , Member of the Syrian parliament**
- **Sheikh Hatem Bakri, Secretary of the Supreme Religious Council, Palestine.**
- **Sheikh Ibrahim Mohammad Reza, The Ministry of Awqaf, Egypt.**
- **His Holiness Pope Shenouda III, Patriarch of Alexandria, represented by Anba Abraham Coptic Orthodox Bishop of Jerusalem and the Near East.**
- **His Eminence, HB Cardinal Mar Nasrallah Boutros Sfeir, Maronite Patriarch of Antioch, represented by Archbishop Boulos Matar, Beirut.**
- **His Beatitude Patriarch Gregorios III - Patriarch of Antioch and all the East and Alexandria and Jerusalem for Melkite Catholics.**
- **His Holiness Catholicos Aram I - represented by Archbishop Sebouh Sargsian Bishop of Tehran and representative of the Armenian Orthodox Catholicosate.**
- **His Holiness Patriarch Mar Ignatius Zakka Iwas, Supreme Head of the Syriac Orthodox Church, represented by Bishop Mar Soerios Melki Murad.**
- **Patriarch Ignatius IV Hazim, Patriarch of Antioch and All The East for Roman Catholics, represented by Metropolitan Luka Al-Khoury.**
- **His Beatitude Patriarch Ignatius Boutros VIII, of Antioch and All the East for Syriac Catholics.**
- **Bishop Youhanna Qalteh, Patriarch alvicar of the Coptic Catholics.**
- **Dr. Guirgis Saleh, Secretary General of the Middle East Council of Churches.**
- **Very Rev. Nabil Haddad, Executive Director, JICRC**
- **Bishop Munib Younan, Head of The Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land.**

- **Archbishop Yasser Al-Ayyash, Bishop of Melkite Catholics, Jordan.**
- **Bishop Elias Chaccoure, Archbishop of the Galilee for Melkite Catholics, Jordan.**
- **Bishop Suhail Duwani, President of the Arab Evangelical Episcopal Church in Jordan and the Holy Land.**
- **Ms. Reem Nasser, Muslim Activist and member of the council of Greater Amman Municipality.**
- **Dr. Nasim Abu Khudair - Director of Religious Programs, Jordan Radio and Television.**
- **Mr. Omar Al-Jamal, King Abdullah II Institute for the Preparation of Preachers. (Imams)**
- **Marwan Al-Fa'ouri, Secretary General of the World Forum for Wasatia.**
- **Prof. Dr. Hamdi Murad, Muslim Scholar and Member, JICRC.**
- **Dr. Jeryes Khoury, Al-Liqa Center, Jerusalem.**
- **Very Rev. Father George Khoam Al-Boulsi, St. Paul Institute of Philosophy and Theology.**
- **Dimitri Dailiani, Christian National Assembly in Palestine.**
- **Hamed Rajab Tamimi, Adviser of Interfaith Dialogue, Department of Chief Justice, Palestine.**
- **Dr. Ali Al-Manaseer, Jordan.**
- **Dr. Zaid Al-Muhaisin, Adviser to the Mayor of Amman.**

